

La Generalitat té enllestits els set catàlegs del paisatge de Catalunya. Una feina que va començar el 2010 i que ofereix una guia per ordenar el territori i alhora estimar el nostre paisatge, totalment heterogeni i ric, com ho demostra el fet que s'han identificat fins a 135 tipus de paisatge. Quin concepte de paisatge treballen els catàlegs?

—D'entrada, en la mesura que parlem de paisatge estem reconeixent uns valors ambientals, però també la petjada dels homes i les dones sobre aquest territori i el medi ambient. Per tant, el concepte de paisatge evidencia que el territori és la conseqüència d'elements físics però també de tot un seguit de processos històrics, culturals i econòmics que incideixen sobre aquest territori. I en aquest sentit, Catalunya, com el conjunt de la humanitat, té el gran desafiament de fer còmplice la ciutadania de la tasca de preservar la biodiversitat, fer-ne un actiu nacional, perquè és una obligació fins i tot generacional. És, per tant, un concepte integral en què la cultura, patrimoni, societat i medi ambient són un tot.

—**Amb aquesta complexitat, els catàlegs serveixen perquè l'administració ordeni el territori i d'altra banda també perquè el ciutadà s'impliqui en aquesta responsabilitat. Podem tenir moltes lleis, però si a la pràctica no les complim o no col·laborem...**

—A Catalunya hi concorren moltes estratègies. La primera, des del punt de vista de l'ordenació, que és la identificació dels espais que considerem d'interès natural, i a Catalunya tenim el 30% del territori amb algun nivell de protecció. I aquesta protecció creix. Per exemple, aquesta legislatura hem tirat endavant diverses iniciatives per ampliar la superfície protegida a Catalunya. Ho vam fer a inicis de legislatura a la part nord del Barcelonès i al Maresme, i ara aprovarem la delimitació del nou parc natural de les capçaleres del Ter i del Freser. A Catalunya només tenim un parc nacio-

SANTI VILA

«A protegir la llúdriga, tothom s'hi apunta, però a posar impostos ambientals, no»

Santi Vila (Granollers, 1973) és conseller de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. En aquesta entrevista parla del difícil però necessari equilibri entre la preservació del patrimoni natural i les necessitats de desenvolupament del país.

*Entrevista de Gemma Aguilera
Fotografies de Jordi Play*

nal, Aigüestortes i Sant Maurici, la resta són parcs naturals, que tenen com a característica, com en el cas dels Estats Units, que es fan compatibles objectius clarament de protecció, conservacionistes, amb la possibilitat d'impulsar determinades activitats econòmiques i socials.

—**És un equilibri molt fràgil i sovint polèmic a la societat.**

—Sí, però l'hem de saber garantir. Fixem-nos per exemple en la discussió que hi ha hagut amb el Parc Natural del Cap de Creus i el projecte de Ferran Adrià. Jo era molt partidari de demostrar que és possible conservar i protegir amb el fet que determinades activitats es puguin dur a terme. Però, més enllà

de l'ordenació, hi ha l'impuls de polítiques de paisatge. Tenim una llei del paisatge des del 2005, a partir de la qual naixia l'Observatori del Paisatge i l'impuls dels catàlegs de paisatge, i aquí un dels elements clau és la participació del teixit local, des del món local i comarcal fins a entitats naturalistes, cambres de comerç, etc. De cop i volta, descobrim que tenim un patrimoni i que l'hem de dinamitzar. Ens hauríem d'imaginar els espais naturals com si fossin un museu. Quan un museu té obres d'un pintor, el patronat del museu té la missió de protegir l'obra del pintor, i fins i tot si se'n detecten noves peces, les compraran per fer créixer el museu. Doncs en el cas dels espais naturals ha de ser el

mateix, fent pedagogia i divulgació dels valors d'aquest espai natural perquè els ciutadans percebin que és molt important. I encara hi ha un altre factor, l'aprofitament, donar-los vida al màxim als espais naturals.

—**Planificar una infraestructura al territori i aconseguir que no generi una oposició d'una part de la població no és fàcil. Està molt arrelat encara el “yes, but not in my back yard” (“sí però no al meu pati del darrere”)? El gran repte és trobar l'equilibri entre els valors i les necessitats econòmiques?**

—Precisament, el valor dels catàlegs del paisatge, allò que inspirava la llei del paisatge del 2005, que es va aprovar per unanimitat al Parlament, era la voluntat i l'exigència d'incorporar en tot el planejament criteris objectius de paisatge. L'ordenació del territori sempre és una qüestió molt controvertida, som un país molt dens, on el 80% de la població viu a 50 quilòmetres del mar, hi ha molta activitat. Dit d'una altra manera, és molt més senzill fer el Parc Natural de les capçaleres del Ter i el Freser que no pas garantir que Collserola funciona i que té els connectors que ha de tenir, perquè l'activitat sobre aquest espai és molt més potent, hi ha la pressió d'activitats econòmiques que has de saber regular.

—**Els ciutadans han de ser més conscients de la necessitat de preservar el paisatge i fer-lo compatible amb determinades necessitats?**

—Com a país hem d'adonar-nos que generacionalment tenim l'obligació de comprometre'ns amb la preservació de la nostra biodiversitat, que és el punt més fràgil que en aquests moments té la humanitat. I nosaltres tenim una quota de responsabilitat, que és Catalunya. En aquest sentit, el país és prou madur i prou avançat. Sempre hi ha plantejaments una mica *desenrotllistes*, però des d'aquest Govern hem intentat, i en el futur encara haurem d'anar més enllà, ordenar les grans activitats econòmiques, que han d'anar a l'entorn dels grans →

→ corredors, i les grans taques d'usos residencials han d'anar als entorns ja configurats, i per tant, hem de procedir a desclassificar sòl en llocs on no té sentit des del punt de vista territorial.

—Els catàlegs són també una guia per a l'ordenació del territori i la preservació de l'entorn per a les administracions locals?

—Efectivament, és molt necessari que tots els plans d'ordenació urbana, els POUM nous que s'estan fent, siguin coherents amb els catàlegs i els plans territorials parcials, perquè d'aquesta manera també estan en concordança amb el marc directiu europeu.

—Les cartes del paisatge són un complement dels catàlegs?

—En aquests moments hi ha signades cinc cartes del paisatge, que és una declaració de compromisos en què s'identifiquen els grans valors patrimonials d'una comarca. L'impuls el fa l'administració local, i s'hi troben tots els agents del territori per determinar quins són els elements del paisatge que sempre hauran de ser estructurants. Una devesa, una fageda, uns boscos... Qualsevol infraestructura haurà de partir de la base que no es pot tocar. Per exemple, a Mont-rebei, Endesa tenia previst fer-hi un recreixement de la presa i endur-s'ho tot per davant. El Govern en va informar negativament en un informe vinculant. Mentre nosaltres hi seguim, això no es farà. En aquest sentit, el catàleg de paisatge és també una protecció per al món local contra agressions al paisatge.

—Als catàlegs, més enllà de l'inventari i la descripció, s'hi fixen objectius futurs?

—I tant, objectius des del punt de vista de millora de la biodiversitat, la protecció i la compatibilitat entre valors ambientals i activitats necessàries per al país.

—De fet, el concepte de paisatge que recullen els catàlegs no és només un espai idíl·lic, també hi apareixen indrets degradats o marginats, sobre els quals també s'ha d'intervenir.

—Sí, perquè el nostre paisatge és tot, tant zones idíl·liques com desastres paisatgístics que hem de treballar per resoldre. La idea de lleig o bonic és una cosa cultural, i aquest és l'element

«El gran desafiament de Catalunya és generar consens entorn del model de progrés, entre economicisme i sostenibilitat»

qualitatiu que incorpora el paisatge. Per què parlem de paisatge i no de territori? Perquè el paisatge depassa la geografia. Hi ha paisatges postindustrials que fa trenta anys serien considerats una porqueria, però que avui dia ens plantegem de fer-hi un museu d'art modern i un hotel. Per això els catàlegs incorporen ferides en el territori, perquè també és paisatge. Per exemple, a Alguaire, hi tenim un aeroport amb pocs avions, però tot un procés d'urbanització inacabat. Una carretera que no porta enlloc és

una ferida sobre el paisatge que ens ha de fer pensar. Com ho solucionem? Hem d'enderrocar o hem d'acabar de rematar ja que ho tenim fet? És un debat molt estimulants des del punt de vista cultural: paisatges naturals però molt antropitzats o paisatges naturals gens antropitzats, on la petja de l'home gairebé no hi és.

—Amb la normativa i els catàlegs, s'assegura que les polítiques de paisatge i d'ordenació del territori no estiguin sotmeses als canvis ideològics en un Govern? Per exemple, a l'Estat espanyol les lleis d'educació canvien amb cada nou govern, i això fa que no hi hagi un projecte educatiu consensuat i sòlid.

—Fins ara ha estat així, el paisatge és una política de país. Les polítiques ambientals han tingut un segell gairebé sempre transversal. El Departament de Medi Ambient el crea CiU, la llei que fa possible el desplegament de l'Observatori del Paisatge la impulsa el Govern tripartit amb el suport de CiU. Tots hem estat capaços de generar un ampli consens a l'entorn del patrimoni cultural i natural, i és imprescindible que això continuï essent així. Ara el gran desafiament el tindrem a generar consens des del punt de vista del model de progrés, ara molt controvertit perquè enfronta sensibilitats més economicis-

tes, que voldrien créixer per créixer, i altres sensibilitats que apostem per un creixement sostenible i que, per tant, som sensibles a la necessitat de reduir les emissions de CO₂, la dependència dels hidrocarburs, etc.

—És un desafiament polític de primer ordre?

—Totalment, perquè el discurs polític que hi ha avui a Catalunya ja no acaba de lligar del tot, alguns creuen que hem d'anar per un costat i els altres per l'altre.

—El país necessita infraestructures de transport. És el punt més difícil de fer encaixar, decidir si es fa arribar una infraestructura en un punt del territori si aquesta pot entrar en conflicte amb el paisatge?

—Avui dia, afortunadament Catalunya és un país molt madur des del punt de vista de les infraestructures de transport, i el gran repte és completar la xarxa, i resoldre algunes atrofies. Quan completem el model, caldrà incorporar intel·ligència en la gestió i donar bons serveis. Hem de jugar molt fort la carta del transport públic, i en la mesura que això ens surti bé, hem de reduir molt el pes del vehicle privat, especialment en els entorns més urbans i metropolitans. Perquè en depèn la qualitat de l'aire i, en conseqüència, la salut dels 4,5 milions de ciutadans que viuen en l'entorn metropolità. Està molt bé parlar de la reintroducció de la cigonya i el trencaòs, però també hem de ser conscients que 4,5 milions de ciutadans no tenen la qualitat de l'aire que haurien de tenir. Tenim un problema de salut pública i l'hem d'atacar amb polítiques ambientals.

—En aquesta lluita no hi ha consens total?

—Costarà, perquè una cosa és dir-ho i l'altra és fer-ho. A protegir la llúdrega, tothom s'hi apunta, però posar impostos ambientals als cotxes que contaminen, això no agrada tant. O fer polítiques de pacificació del trànsit, com fan els alcaldes més valents i, per tant, ampliar

«Fer polítiques ambientals és agraiït, però te la jugues quan signes una desclassificació del sòl»

voreres, tancar carrers a la circulació de vehicle privat, afavorir l'ús de la bicicleta, ja és més controvertit. Com a Govern hem de ser valents i tirar endavant mesures potents. De fet, a partir del 15 de setembre, els vehicles elèctrics no pagaran a les autopistes, però això és només posar pastanaga, hem de posar una mica de pal, i això vol dir gravar la mobilitat privada contaminant. Amb això no volem impedir que la gent utilitzi el cotxe, sinó que sigui de baixes emissions o elèctric.

—Les mesures a curt termini són molt importants, però potser el gran

repte és treballar a fons el concepte de responsabilitat generacional?

—Efectivament, hem d'aprendre la lliçó de què ha estat aquesta dècada prodigiosa des del 1997 fins al 2007, que ha deixat moltes ferides en el territori que encara avui arrosseguem. Per exemple, encara tenim sòl classificat per a activitats econòmiques per a noves urbanitzacions. En la legislatura vinent, el Govern ha de tenir la valentia de desfer-ho, desclassificar aquest sòl. Serem capaços de fer-ho? Com ho farem?

—Desclassificar sòl implica enfrontar-se a lobbies tan potents com el de la construcció, no és feina fàcil.

—Tenim el cas d'una persona que va adquirir sòl a Deltebre, i li hem comunicat que en aquells terrenys no hi podrà fer res, perquè el Govern ha decidit que vol un determinat model de territori i de paisatge, que serà un actiu perquè la gent es pugui guanyar la vida. El propietari del sòl havia comprat el terreny i havia quedat amb l'alcalde de fer-hi un determinat projecte, però es troba que l'autoritat nacional li canvia els plans per tal de protegir el paisatge. Les polítiques ambientals són molt agraiïdes, però te la jugues quan signes des del despatx una desclassificació de sòl, perquè és quan sorgeix el conflicte. A Deltebre, un dels espais que podríem considerar més emblemàtics i sensibles de Catalunya, hi tenim 1.000 pisos buits, una població que té 11.000 habitants!

—Si es desclassifica un sòl, l'empresari que havia comprat el sòl té dret a una indemnització?

—Depèn de si ho fem bé o no, cal buscar la manera de desclassificar aquest sòl sense que ningú tingui drets de lucre cessant ni indemnitzacions. Simplement el sòl que va comprar l'ha de dedicar a la nova classificació que tingui. Com ho fem? Movent el planejament perquè no generi drets. En aquesta legislatura ja hem fet molta feina en aquest sentit, i lògicament es generen tensions dins i fora. ●